
ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԽՈԶԸՆԴՈՏՆԵՐԸ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ

ՍՅՈՒՋԱՆՆԱ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ

Տնտեսական և քաղաքական բարեփոխումների խորությունը, ընդգրկունությունն ու տեմպերը երբեմն իրենցից բավականին հետ են թողնում սոցիալական վերափոխումները: Հասարակությունը «ետ է մնում» արդիականացման ցատկից, և սա նոր հիմնախնդիրներ է ստեղծում ձևափոխվող (տրանսֆորմացվող) հասարակական գիտակցության մեջ: Նախկին արժեքներից հրաժարումն ինքնին բավական երկարատև և ցավոտ գործընթաց է: Երբեմն դրա համար պահանջվում է մի ողջ սերնդի կյանք¹:

Դեռ արդիականացման տեսության զարգացման սկզբում դրա ստեղծողները կարևոր դեր էին վերապահում այնպիսի գործոնների, ինչպիսիք են խմբային տրամադրությունները, քաղաքական հայացքները, մշակութային և կենսական արժեքներն ու նորմերը: Այս արժեքների դինամիկան միաժամանակ նշանակում է ինքնին մարդու փոփոխություն, «անձի արդիականացում»²: Այն բանից, թե որչափ արագ է հասարակությունը պատրաստ և ունակ ընդունելու կյանքի կազմակերպման նոր արժեքներն ու մոդելները, կախված են արդիականացման ընթացքն ու հաջողությունն ընդհանրապես: Այստեղ հարկ է նկատի ունենալ, որ արդիականացումը համակարգային գործընթաց է, և արդիականացման օղակներից որևէ մեկի խափանումն ամբողջությամբ վերցրած կարող է հանգեցնել ձախողման³:

Որպես արդիականացման օղակ ուսումնասիրվել է հայ հասարակական զարգացման ժամանակակից մոտեցումը, որը բնութագրվում է վերջինիս վրա համակարգային տեխնոլոգիաների ազդեցությամբ: Համակարգային տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն ակտիվորեն թափանցում են մարդկային գործունեության ոլորտ, ապահովում հասարակության ներսում տեղեկատվական

¹ Պողոսյան Գ., Հայ հասարակությունը XXI դարասկզբին, Երևան, 2006, էջ 277:

² Кравченко И. Модернизация мира и современной России. Выход из кризиса // Вопросы философии, Москва, 2002, № 9.

³ Պողոսյան Գ., նշվ. աշխ., էջ 278:

հոսքերի տարածումը և այդպիսով ձևավորում համաշխարհային տեղեկատվական տարածություն: Հարկ է նշել, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն այս գործընթացի շարժիչ ուժն են: Անշուշտ, ազդելով հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտների վրա, վերջիններս չեն կարող չանդադառնալ կրթական համակարգին: Ներկայումս ՀՀ-ում ընթանում է կրթության նոր համակարգի կայացում՝ կողմնորոշված դեպի համաշխարհային տեղեկատվական-կրթական տարածություն: Կրթական համակարգի գլխավոր նպատակներից մեկը սովորողների ինքնուրույնության ձեռքբերումները գնահատելն ու խրախուսելն է, ինչի շնորհիվ կրթությունը սովորողի համար կարող է դառնալ ինքնագարգացման միջոց:

Այս գործընթացի բաղկացուցիչ մասերն իրենց հերթին դառնում են կառուցվածքային և բովանդակային փոփոխություններ այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են մանկավարժական, սոցիոլոգիական և հոգեբանական պրակտիկաները: Մյուս կողմից, կրթական և դաստիարակչական գործընթացների առանձնահատկությունների ճշգրտումը և արդի տեխնիկական հնարավորություններին համապատասխան ուսուցման նոր տեխնոլոգիայի մշակումը պետք է ապահովեն մարդու «արժանավայել» մոտեքը տեղեկատվական հասարակություն: Աստիճանաբար տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն ուսուցման լրացուցիչ լծակներից պետք է վերաձվեն կրթական գործընթացի անքակտելի բաղադրատարրի և բարձրացնեն կրթական համակարգի գործառնության արդյունավետությունը:

Միջազգային կրթական հաստատություններն աստիճանաբար նոր մոտեցումներ և միջոցառումներ են մշակում կրթական համակարգում՝ դեպի ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին անցումն ապահովելու նպատակով: Նրանց կարծիքով յուրաքանչյուր երկրի ներգրավումը համաշխարհային կրթական համակարգ կնպաստի միասնական տեղեկատվական-կրթական միջավայրի ձևավորմանը և վերջնական կայացմանը, իսկ վերջինս էլ իր հերթին կհանգեցնի միջավայրի բաղադրիչների միջև տեղեկատվության արագ փոխանակմանը և նրա՝ որպես մեկ միասնական համակարգի, գործառնության արդյունավետության բարձրացմանը:

Իսկ այս ամենը կարելի է իրականացնել հետևյալ միջոցառումների օգնությամբ⁴.

⁴ Տե՛ս **Петухова Е.** Информационные технологии в образовании // Успехи современного естествознания, Москва, 2013, № 10, сс. 80-81.

- բարձրագույն և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների սովորողների բազային պատրաստման համակարգի կատարելագործում՝ շեշտադրելով ինֆորմատիկական և տեխնոլոգիական ոլորտի հետ կապված ուսումնական առարկաները,
- ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի մասնագետների վերապատրաստում և որակավորման բարձրացմանն աջակցության ցուցաբերում,
- ուսուցման գործընթացի տեղեկատվայնացում,
- կրթական համակարգի հազեցում տեղեկատվայնացման տեխնիկական միջոցներով,
- ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հիմքի վրա հեռահար ուսուցման միասնական համակարգի ստեղծում,
- կրթական ոլորտում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման հետ կապված միջազգային ծրագրերին մասնակցության ցուցաբերում:

Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների թափանցումը կրթության ոլորտ թույլ է տալիս որակական փոփոխությունների ենթարկել ինչպես ողջ կրթական համակարգը, այնպես էլ ուսուցման բովանդակությունը, մեթոդները և կազմակերպման ձևերը: Նոր մեթոդաբանության ներմուծումը պետք է հնարավորություն տա սովորողներին զարգացնելու իրենց մտավոր կարողությունները, ինչպես նաև ապահովելու ուսուցման գործընթացի հումանիզացումը, անհատականացումը և ինտենսիվացումը և, որպես արդյունք, կրթական համակարգի բոլոր մակարդակներում կրթության որակի բարելավումը⁵:

Գիտակցելով տեղեկատվական տեխնոլոգիաների՝ կրթության կազմակերպման վրա ունեցած մեծ ազդեցությունը՝ բազմաթիվ մանկավարժներ այն անվերապահորեն ներառում են իրենց ուսումնամեթոդական ծրագրեր: Սակայն կրթության տեղեկատվայնացման գործընթացը չի կարող տեղի ունենալ մի ակնթարթում. անհրաժեշտ են նպատակաուղղված, աստիճանական և

URL: www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=10002153 (дата обращения: 23.09.2015).

⁵ St'u **Кузюк И.** Современные компьютерные технологии в изучении курса графических дисциплин // Сборник научных трудов Sworld по материалам международной научно-практической конференции, Одесса, 2012, Т. 12, № 4, сс. 25-28.

շարունակական բարեփոխումներ⁶: Միայն նպատակադրված, հասցեական և ճիշտ ուղղությամբ տարվող կրթական բարեփոխումների միջոցով կարելի է կրթական համակարգը հասցնել ցանկալի վիճակի:

Այսպիսով, տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հասարակական զարգացմանը զուգընթաց դուրս են գալիս կրթական համակարգի լրացյալի դերից և վերածվում նոր ինստիտուցիոնալ կառուցվածքների: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները՝ որպես գիտական գիտելիքի համակարգի հրամայական, պետք է ընկած լինեն արդի կրթական բարեփոխումների հիմքում:

Ուսանողների՝ գիտելիքների ստացման պահանջմունքի բավարարման համար դասախոսները պետք է տիրապետեն տեղեկատվական-կրթական տեխնոլոգիաների, ինչպես նաև, հաշվի առնելով նրանց զարգացումը, մշտապես կատարելագործեն սեփական տեղեկատվական մշակույթը՝ ինքնակրթության և ինքնազարգացման միջոցով: Մեղիակրթության միջոցները և ձևերը հնարավորություն են տալիս արձանագրելու մասնագիտական աճ և ինքնակատարելագործման բարձր ցուցանիշներ:

Տեխնիկական միջոցների ակտիվ օգտագործումն ազդում է ուսուցման ողջ գործընթացի և, ընդհանուր առմամբ, կրթական համակարգի վրա: Այսպես, Քենթի պետական համալսարանում հետազոտող, սոցիալական հոգեբաններ Էնդրյու Լեպը, Ջեյկոբ Բարկլին և Արին Կարպինսկին հետազոտություն են իրականացրել՝ փորձելով վերհանել ժամանակակից տեխնիկական միջոցների ազդեցությունն ուսանողների ուսումնական հաջողությունների և կրթական գործունեության վրա: Հետազոտությունն անցկացվել էր շուրջ 500 ուսանողների շրջանում, որի արդյունքներով արձանագրվել է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բացասական ազդեցությունն ուսանողության վրա: Մասնավորապես, վերջիններս առաջ են բերել այնպիսի երևույթներ, ինչպիսիք են տազնապայնության աճը, բավարարվածության անկումը, սովորելու ցանկության հետզհետե մարումը և այլն: Բացի դրանից, հնարավոր եղավ պարզել, որ ուսումնական հաջողությունները կապված են կյանքից բավարարվածության հետ, մինչդեռ վերջինիս հետ տազնապայնությունը կապված է բացասական կապով:

Ժամանակակից տեխնոլոգիական նվաճումները նաև ազդում են անձանց անհատական որակների, մասնավորապես աշխատունակության ձևա-

⁶ Տե՛ս **Шпицберг А.** Влияние информационных технологий на деятельность современного общества // Молодой ученый, Казань, 2014, №6.2, сс. 81-83.

վորման վրա: Հարկ է նշել, որ այս հիմնախնդրին անդրադարձել են մի շարք հետազոտողներ և սոցիալական հոգեբաններ, որոնցից առաջինը Նիքոլաս Քարրն էր: Վերջինս իր 2010թ. լույս տեսած «Դատարկություն. ինչ է անում ինտերնետը մեր ուղեղների հետ» աշխատանքում քննարկում է այն հարցը, որ ինտերնետ-տեխնոլոգիաների ինտենսիվ օգտագործումն ազդում է մեր իմացական գործընթացների վրա՝ մասնավորապես նպաստելով, այսպես ասած, «մակերեսային մտածողության» զարգացմանը: Դրա պատճառն այն է, որ ժամանակակից հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն են պարտադրում զարգացնել հենց նման տեսակի մտածողություն՝ արագացված, օպերատիվ և մակերեսային:

Հետազոտությունների արդյունքում հայտնաբերված կոռելյացիոն կապերը թույլ են տալիս եզրակացնել, որ հաղորդագրությունների փոխանակումը միջանձնային շփման լավագույն ձևը չէ և չի օգնում հաղթահարել սթրեսը: Ընդհակառակը, այս դեպքում առկա է թյուրըմբռնման և այլ ապակառուցողական երևույթների վտանգ, և ավելին, եթե սթրեսային իրավիճակը ենթադրում է կոնֆլիկտի ծագում, ապա ավելի քան անհրաժեշտ է կիրառել միջանձնային փոխազդեցության կառուցողական ձևեր⁷:

Կարելի է եզրահանգել, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները երիտասարդությանը դարձնում են ավելի օպերատիվ, մոբիլ, հաղորդունակ, արտաքին միջավայրի փոփոխություններին արագ արձագանքող: Այս ամենը, անշուշտ, իր ազդեցությունն է թողնում երիտասարդության արժեհամակարգի, աշխարհընկալման և պրակտիկ փորձառության ձևավորման վրա, տեղի է ունենում սոցիալականացման գործընթացի պարամետրերի և ձևերի փոփոխություն: Այսօր կարելի է պնդել, որ ներկայացված փաստերը խոսում են այլ սերնդի այլ արժեքների մասին:

Այսպես, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների՝ ուսանողության սոցիալականացման վրա ունեցած դրական ազդեցությունն արտահայտվում է ճանաչողական գործունեության, շփման, ժամանցի կազմակերպման նորանոր հնարավորություններով: Բացասական ազդեցությունն արտահայտվում է երիտասարդությանն ապակողմնորոշող սոցիալական տեղեկատվության տարածման մեջ:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն անհատի կայացմանը նպաստող

⁷ Ավելի մանրամասն տե՛ս **Murdock K.** Texting While Stressed: Implications for Students' Burnout, Sleep, and Well-Being, Psychology of Popular Media Culture, 2013.

մեկ գործիք են միայն, սակայն ամեն ինչ կախված է անհատի նախնական բնութագրերից: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն ուժեղացնում են երիտասարդական միջավայրում տարբերակումը, երբ ակտիվները, օգտագործելով տեխնոլոգիաների դրական կողմերը, դառնում են էլ ավելի ակտիվ, իսկ պասիվները, վերցնելով նվազագույնը, ավելի են պասիվանում: Կարևորն առաջընթացի վրա անվերապահորեն հույս չդնելն է, այլ այն որպես սեփական նպատակների ձեռքբերում օգտագործելը և հիշելը, որ մարդն ունի հզոր մտավոր ներուժ, ունակ է ինքնուրույն մտածելու և ավելին է, քան ցանկացած համակարգիչ:

Ժամանակակից կրթական համակարգում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ինչպես ուսումնասիրումը, այնպես էլ կիրառումն ուղղված է երկու կատեգորիայի պահանջմունքների բավարարմանը.

-ժամանակակից հասարակության՝ նրա յուրաքանչյուր անդամի կողմից տեղեկատվական հասարակության պայմաններին հարմարվելու պահանջմունքը: Սա ենթադրում է իրենց մասնագիտական գործունեության մեջ տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ կիրառել կարողացող բարձր որակավորում ունեցող կադրերի պատրաստում:

-Անհատի՝ ժամանակակից տեղեկատվական հասարակության պահանջներին հարմարվելու պահանջմունքը: Սա ենթադրում է մասնագիտական գործունեության մեջ տեխնիկական գիտելիքների և հմտությունների ցուցաբերում, ինքնաիրացում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցով և այլն:

Այսպիսի մասնագիտական մոտեցման դեպքում տեղի է ունենում շեշտադրումների փոփոխություն դեպի մասնագիտական բաղադրատարրը, այսինքն՝ ավելի ու ավելի շատ ուշադրություն է դարձվում ոչ թե մարդկային քաղաքակրթության զարգացման ողջ ընթացքում ձևավորված հոգևոր, մշակութային, նյութական արժեքներ կրող անձի անհատականության ձևավորմանը, այլ ապագա մասնագետների պատրաստման խնդրին: Արդյունքում հետզհետե մասնագիտացման հիմնահարցը դառնում է առաջնային, քանզի հասարակական զարգացման ապագան կախված է մասնագիտությունների տարատեսականացումից: Այս խնդիրը գոյություն ունի, և այն հատկապես բնորոշ է այն պետություններին, որոնք առաջատար են ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մշակման, ներդրման և օգտագործման հարցերում: Օրինակ, մի շարք տեխնոլոգիապես զարգացած երկրների /ԱՄՆ, Ճապոնիա, Արևմտյան Եվրոպա/ բնորոշ է կողմնորոշումը դեպի նեղ մասնագետների պատրաստումը: Այս միտումն օբյեկտիվ է, քանզի ժամանակակից

տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն աստիճանաբար ավելի ու ավելի են բարդանում, և նրանց ուսուցման վրա ծախսվում են էլ ավելի շատ ժամանակ ու ռեսուրսներ: Այս ամենի ուժով տեղի չի ունենում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ուսումնական գործընթացի ինտենսիվացում:

Որպես հետևանք՝ կրթության ընդհանուր մշակութային բաղկացուցիչը, ստանալով պակաս ուշադրություն, մղվում է երկրորդ պլան⁸:

Հակասական է, սակայն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման՝ արդի մասնագետների կողմից նշված առավելություններից շատերը բացասական են ընդհանուր մշակութային զարգացման և անհատի կայացման տեսանկյուններից: Օրինակ, տեղեկատվական ցանցերի ուսումնասիրումը կրում է հաղորդակցական բնույթ: Սակայն ժամանակակից երիտասարդությունը հետ է վարժվում մարդկային բնականոն շփումից, այսինքն՝ տեղի է ունենում իրական աշխարհից անցում էլեկտրոնային-վիրտուալ աշխարհ: Ընդ որում, էլեկտրոնային շփման վրա հանրային մշակույթի ազդեցության հետ մեկտեղ տեղի է ունենում հակառակ ռեֆլեքսիա. փոփոխվում են շփման ոճը, նորմերը, հեշտանում է շփման լեզուն և այլն: Դրա հետ մեկտեղ տեղի է ունենում անհատապաշտության սրում ընդհուպ մինչև եսասիրություն, որի արդյունքում մարում է երիտասարդության սոցիալական ակտիվությունը, աճում է նրա անտարբերությունը մեր հասարակության և ժամանակակից քաղաքակրթության խնդիրների նկատմամբ, իսկ, ինչպես հայտնի է, «անտարբերությունը մեծագույն չարիք է» և հասարակական հետընթացի նախադրյալը:

Անշուշտ, միանգամայն ակնհայտ է, որ տեխնոլոգիական արդի զարգացումները և դրանցով պայմանավորված հասարակական փոխակերպումները չէին կարող չանդրադառնալ ուսանողական ենթամշակույթի վրա: Ընդհանուր առմամբ, աքսիոլոգիական տեսանկյունից երիտասարդական ենթամշակույթը դիտվում է որպես հաղորդակցական այնպիսի համակարգ, որն ինքնավերարտադրվում է ժամանակի մեջ. համակարգ, որն ունի իր արժեքները, վարքային մոդելները, կենսաոճը և թեև տարբերվում է հասարակության մշակույթից, սակայն անքակտելիորեն կապված է վերջինիս հետ, քանզի սնվում և իր գործառնության համար ուժերը ստանում է հենց նրանից:

⁸ St'ua **Коллин К.** Информационные технологии — катализатор процесса развития современного общества // Информационные технологии, Москва, 2003, № 1, сс. 2-8.

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում ուսումնասիրվում և մանրամասն վերլուծվում են ուսուցման արդյունավետ գործընթացի կազմակերպման խնդիրներն ու խոչընդոտներն ի դեմս ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մարտահրավերների: Ակնհայտ է, որ տեխնոլոգիական նորամուծություններն էապես ազդում են կրթության ինստիտուտի վրա՝ դարձնելով այն ավելի ճկուն, մոբիլ և նորագույն պահանջներին համապատասխան:

Բանալի բաներ – տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, տեխնոլոգիական մարտահրավերներ, ժամանակակից հասարակական պահանջներ:

ТРУДНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ

СЮЗАННА ЕГИАЗАРЯН

Статья рассматривает и детально анализирует проблему препятствий эффективной организации учебного процесса в лице вызовов современных информационных технологий. Очевидно, что технологические новшества существенно влияют на институт образования, делая его более гибким, мобильным и отвечающим современным общественным требованиям.

Ключевые слова – информационные технологии, технологические вызовы, современные общественные требования.

ORGANIZATION PROBLEMS OF EDUCATION CONFRONTED WITH MODERN TECHNOLOGICAL CHALLENGES

SUZANNA YEGHIAZARYAN

Suzanna Yeghiazaryan in this article investigates and analysis in detail the hindrances to the effective organization of educational processes in the face of modern information technology challenges.

Obviously, technological innovations highly influence the institutions of education, making it more flexible, mobile in compliance with modern standard requirements of society.

Key words – information technologies, modern information technology challenges, modern social standards.